

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бакалавра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 0301 «Соціально-політичні науки»
(код і назва галузі)

НАПРЯМУ

ПІДГОТОВКИ 6.030102 «Психологія»
(код і назва напрямку підготовки)

Заочна форма навчання

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ЕКЗАМЕНУ ІЗ ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

НОРМАТИВНА ЧАСТИНА

Житомир

Розробники:

кафедра теоретичної та практичної психології

Тичина І.М.: кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Савиченко О.М.: кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Загурська І.С.: кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Кириченко В.В.: кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Майстренко Т.М.: старший викладач кафедри теоретичної та практичної психології

Дем'янчук Ю.Ю.: асистент кафедри теоретичної та практичної психології

ВСТУП

Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену із галузевої психології призначається для студентів спеціальності 053 Психологія соціально-психологічного факультету. Вона вміщує дві частини: тестові завдання з таких дисциплін: «Психологія праці», «Основи психотерапії», «Клінічна психологія» та «Психологія управління», «Психодіагностика» (згідно навчального плану) та професійно-орієнтоване завдання, яке узагальнює і систематизує теоретичні знання з перерахованих вище психологічних дисциплін і конкретизує їх в напрямку прикладного застосування.

ЗМІСТ

Загальна характеристика програми державного екзамену

Програма державного екзамену включає:

- I. Перелік розділів і тем.
- II. Список необхідної літератури. Перелік базових методик до курсу.
- III. Приклад професійно-орієнтованих завдань.
- IV. Критерії оцінювання знань та умінь студентів.

I. Перелік розділів і тем

Державний екзамен для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 053 Психологія передбачає оцінку знань та умінь студентів з таких курсів:

- клінічна психологія
- психологія праці
- основи психотерапії
- психологія управління
- психодіагностика

«Клінічна психологія»

1. **Клінічна психологія як наука.** Розвиток клінічної психології з часів античності до 19 століття. Становлення та розвиток клінічної психології як самостійної науки. Розвиток клінічної психології в Росії та в Україні. Предмет клінічної психології. Зв'язок клінічної психології з іншими науками. Завдання та принципи психологічного дослідження у клініці. Методи клінічної психології
2. **Поняття здоров'я та хвороби.** Поняття здоров'я. Критерії здоров'я. Поняття хвороби та її ознаки.
3. **Клінічна бесіда як метод дослідження.** Особливості проведення першої бесіди. Вимоги до проведення клінічної бесіди. Дослідження психічних станів у ході клінічної бесіди. Оформлення результатів клінічної бесіди.
4. **Класифікація та етимологія патопсихологічних розладів.** Патопсихологія як розділ клінічної психології. Розлади сенсорно-перцептивної сфери. Розлади пам'яті. Порушення мислення та інтелекту. Порушення уваги. Емоційні розлади.
5. **Психологія лікувального процесу.** Основні фази діагностичного процесу. Психологія терапевтичного процесу: переживання хвороби у часі; внутрішня (аутопластична) картина хвороби; поведінкові реакції на хворобу. Основні моделі побудови взаємостосунків „лікар-хворий” (керівництво, партнерство, контрактна модель). Психологічні вимоги до особистості лікаря.
6. **Професійні засади діяльності клінічного психолога.** Загальні принципи організації медико-психологічної допомоги. Робота клінічного психолога у закладах, що надають психіатричну допомогу. Робота клінічного психолога у закладах, що надають психотерапевтичну допомогу. Взаємодія клінічного психолога і лікаря-психотерапевта при проведенні психотерапії. Особливості організації роботи клінічного психолога у медичних закладах іншого профілю. Роль клінічного психолога у загальній системі надання медичної допомоги.
7. **Психологія медичного працівника.** Комунікативна компетентність лікаря. Проекція та контр проекція у стосунках «лікар-хворий». Психологічні вимоги до особистості лікаря.
8. **Хворий та ліки.** Психологічні особливості вживання лікарських препаратів. Формування залежності від фармакологічних препаратів. Ефект плацебо.
9. **Психологічні особливості хворих з різними соматичними захворюваннями.** Клінічна психологія у клініці внутрішніх захворювань. Клінічна психологія у хірургії. Психологічні особливості інфекційних хворих. Медико-психологічні аспекти в акушерстві, педіатрії та гінекології. Психологія хворих з дефектами органів чуття та аномаліями розвитку. Клінічна психологія у клініці психічних захворювань.
10. **Основи психосоматики.** Розвиток психосоматичної медицини за кордоном: психоаналітичний напрямок; антропологічний напрямок; концепція профілю особистості; концепція алекситимії; психіатрія консультування-взаємодії. Проблема психосоматичних відношень у вітчизняній медицині.

- 1. Соціально-психологічні уявлення про працю.** Предмет й основні завдання психології праці. Загальнонаукові психологічні уявлення про працю та її значення для суспільного розвитку. Галузі психології праці. Зв'язок психології праці з іншими психологічними та загальнонауковими дисциплінами.
- 2. Методологічні й теоретичні основи психології праці.** Методологічні принципи проведення досліджень у психології праці (принцип нервізму, принцип історизму, принцип системності). Методи досліджень (спостереження, бесіда). Спеціальні методи психологічних досліджень у психології праці (фотографія робочого дня, трудовий метод, метод критичних випадків).
- 3. Історичний екскурс становлення психології праці.** Ранні уявлення про працю у культурі перших цивілізацій (тотемізм, Древня Греція, кастова система Індії, епоха Відродження). Значення праці в роботах Г. Сковороди, Ф. Шіллера, К. Маркса, Н. Крупської. Розвиток психології праці в межах психотехніки.
- 4. Становлення прикладної психології праці.** Соціально-психологічні передумови виникнення психотехніки. Розвиток психотехніки в Україні та причини її зникнення. Індустріальний період розвитку психології праці (Ф. Тейлор, Е.Мейо, Я.Морено). Післявоєнний період розвитку психології праці. Розвиток психології праці у 70-90 роки ХХ ст. (А.Л. Журавльов, В.О. Моляко, Ю.Л. Трофімов). Занепад психології праці в 90-ті роки ХХ ст.
- 5. Професійний розвиток особистості.** Поняття «суб'єкт» праці, основні ознаки суб'єктності. Основні етапи розвитку суб'єкта праці (фаза оптації, адепта, адаптанта, інтернала, майстра, авторитета, наставника). Кризи професійного розвитку
- 6. Розвиток індивідуального стилю професійної діяльності.** Формування індивідуального стилю професійної діяльності. Стратегії творчої діяльності. Розвиток професійної самосвідомості. Мотивація праці
- 7. Психологічна структура професійної діяльності.** Взаємодія ієрархій підструктур особистості та їх властивостей. Взаємодія структур особистості і діяльності. Поняття професійної діяльності. Предмет праці, засоби праці, умови праці. Структура професійної діяльності. Основні компоненти діяльності. Основні типи і види діяльності. Психологічна структура сумісної діяльності. Соціально-психологічні феномени у групі. Психологія ділового спілкування. Структура ділової бесіди. Методи забезпечення результативного спілкування: встановлення контакту; поглиблення контакту; завершення контакту.
- 8. Психологія професій.** Попереднє ознайомлення з професією. План психологічного вивчення професій. Методи вивчення професій. Психологічна характеристика і психограма професій. Психологічна систематика професій. Класифікація професій. Професіографія, її цілі. Принципи і методи професіографії. Особистісні методи професіографії. Використання професіограм у професійній діяльності. Методи і схеми професіографування. Загальна схема профвідбору. Рівні аналізу трудової діяльності. "Формула професії".
- 9. Психофізіологічні основи професійної діяльності.** Диференційно-психологічні основи вивчення суб'єкта професійної діяльності. Проблема співвідношення темпераменту з іншими психічними властивостями. Нервово-гуморальна регуляція професійної діяльності.
- 10. Психологія професій.** Професії: підходи до систематики та класифікації. «Формула професії». Психологічне вивчення професій: професіографія та психографія.
- 11. Соціально-психологічні аспекти профорієнтації.** Проблеми вибору у контексті сучасних геополітичних процесів та наукових пошуків. Історія еволюції суспільних поглядів на проблеми вибору людиною професії. Ринок праці в Україні та його вплив на соціальну політику у галузі професійної орієнтації дорослого населення.
- 12. Професійний розвиток особистості у процесі соціалізації.** Вплив факторів соціального середовища на професійний розвиток особистості. Професіоналізації особистості у процесі трудової підготовки та навчання.
- 13. Професійний розвиток особистості: соціально-психологічний вимір.** Ідентичність особистості та її формування у професійному середовищі. Проблеми професійної адаптації та особистісного розвитку у виробничому середовищі. Здібності як ресурс професійного розвитку суб'єкта праці.
- 14. Працездатність людини та закономірності її динаміки.** Оцінка і динаміка працездатності спеціалістів: стадія впрацьовування; стадія високої працездатності; стадія повної компенсації; стадія нестійкої компенсації; стадія прогресивного зниження продуктивності; стадія кінцевого пориву; стадія відновлення. Критерії оцінки працездатності. Психологічні стани, які зумовлюють працездатність. Фактори і закономірності зміни працездатності. Організація контролю та прогноз працездатності спеціалістів. Методи вивчення динаміки пізнавальних процесів у професійній діяльності. Безпосередня короткочасна зорова пам'ять.
- 15. Фізіологічні реакції організму людини на трудові навантаження та умови праці.** Стомлення та перевтомлення. Нервово-психічна напруга. Гіподинамія та гіпокінезія.

Депривація та монотонія. Вплив умов фізичного середовища на психічний стан людини під час роботи. Виробнича втома і заходи запобігання перевтоми працівників. Визначення та критерії стомлення та перевтомлення. Механізми стомлення. Перші ознаки перевтомлення.

- 16. Організація виробничої діяльності. Соціально-психологічні проблеми вивчення виробничого колективу.** Психологічна сумісність як умова успішності спільної трудової діяльності. Організаційна структура групи та психологічна сумісність. Психологія управління та організації виробничої діяльності.
- 17. Виробничі конфлікти.** Виробничий конфлікт та його виникнення. Види конфліктів. Організаційно-психологічні умови вирішення виробничих конфліктів. Стратегії взаємодії особистості у ситуації конфлікту.

«Основи психотерапії»

- 1. Психотерапія в системі сучасної психології Деонтологічні проблеми психотерапії.** Місце психотерапії у системі психічного здоров'я. Мета, завдання та принципи психотерапії. Професійна підготовка психотерапевта: компетентність та кваліфікація. Професійна етика та відповідальність психотерапевта. Етичні дилеми в психотерапевтичній практиці. Критерії ефективності психологічної допомоги.
- 2. Класичні підходи та сучасна практика у психотерапії.** Психоаналіз: класичні підходи та сучасна практика. Терапевтичні можливості та основні техніки. Когнітивно-поведінкова терапія. біхевіористична психотерапія, раціонально-емотивна терапія А. Елліса, когнітивна психотерапія А. Бека. Сучасні тенденції в КПТ. Екзистенційно-гуманістичні моделі в психотерапії.
- 3. Особливості взаємодії психотерапевта та клієнта.** Терапевтичний альянс та трансфер (перенос). Типи мотивації клієнтів та її вплив на психотерапевтичну роботу. Основні моделі взаємодії в системі «психотерапевт-клієнт». Вимоги до особистості психотерапевта.
- 4. Тривога, страх, депресія: моделі психотерапевтичної допомоги.** Тривожний розлад в практиці психотерапевтичної допомоги: критерії діагностики та моделі допомоги. Робота психотерапевта зі страхами. Психотерапія депресивних розладах: діагностика та психотерапія.
- 5. Панічний розлад та ОКР.** Обсесивно-компульсивний розлад: критерії діагностики та моделі допомоги. Робота психотерапевта з панічними атаками.
- 6. Соматичні розлади та розлади харчової поведінки.** Соматичні розлади: критерії діагностики та моделі допомоги. Робота психотерапевта з розладами харчової поведінки. Сексуальні розлади у практиці психотерапевтичної допомоги.
- 7. Допомога в стресових станах: ПТСР, переживання горя, насильство.** ПТСР: критерії діагностики та моделі допомоги. Робота психотерапевта з переживанням горя. Психотерапевтична допомога жертвам насильства.

«Психологія управління»

- 1. Загальні засади психології управління.** Поняття психології управління. Зв'язок психології управління з іншими науками. Предмет, об'єкт та основні завдання психології управління. Структура, функції та основні категорії психології управління. Методологічні засади психології управління.
- 2. Становлення психології управління як галузі психологічного знання.** Джерела виникнення психології управління. Розвиток психології управління як самостійної науки. Основні школи наукового управління. Сучасний стан і перспективи розвитку психології управління.
- 3. Особистість як предмет наукового пізнання психології управління.** Теорії особистості та їх використання в управлінській практиці. Психологічні властивості особистості та їх урахування в системі управління. Особливості поведінки особистості у групі. Активність особистості як форма вияву її індивідуальності.
- 4. Психологія особистості керівника.** Керівник як об'єкт психологічного дослідження. Психологічні особливості особистості керівника. Психологічні характеристики стилів керівництва. Психологічні типи керівників. Професійний розвиток і деформації керівника.
- 5. Психологія управлінської діяльності.** Психологічна характеристика управлінської діяльності, її особливості. Психологія професіоналізму управлінської діяльності. Морально-психологічні засади управлінської діяльності. Соціокультурний та етнопсихологічний контексти управлінської діяльності.
- 6. Психологічна структура управлінської діяльності.** Класифікація функцій управління. Психологічний зміст функцій управління. Психологічні особливості планування та прийняття управлінських рішень. Психологічні аспекти організування, контролювання та мотивування діяльності.
- 7. Психологія групи в системі управління. Психологія управління персоналом.** Група як соціально-психологічний феномен. Стадії розвитку групи та управління групою динамікою. Соціально-психологічна характеристика організації. Психологічні особливості спільної діяльності в організації. Психологія впливу керівника на підлеглих.

8. **Психологія конфліктів в управлінні та шляхи їх розв'язання.** Сутність та види конфліктів в організації. Основні джерела і причини виникнення конфліктів в управлінні. Поведінка людини у конфліктній ситуації. Принципи та методи подолання конфліктів в управлінні.

«Психодіагностика»

1. **Становлення психодіагностики як науки.** Передісторія психодіагностики. Формування психодіагностики як науки. Психологічне тестування. Дослідження з психофізики. Роботи Ф. Гальтона по вимірюванню індивідуальних відмінностей. Розумові тести Дж. Кеттела. Дослідження інтелекту А. Біне. Розвиток психодіагностики у ХХ столітті. Розвиток психодіагностики з початку ХХ ст. до 1920-х рр. Криза у розвитку психодіагностики. Розвиток психодіагностики у 30-40 рр. Розвиток психодіагностики у 50-60 рр. Розвиток психодіагностики у 70-80 рр. Розвиток психодіагностики у 90-і рр. Розвиток психодіагностики на сучасному етапі. Розвиток психодіагностики у дореволюційній Росії та СРСР. Розвиток психодіагностики в Україні.
2. **Психодіагностичний процес: теорія і практика.** Поняття психодіагностики. Предмет психодіагностики. Структура психодіагностики. Клінічна, професійна та освітня психодіагностика. Види психодіагностичних ситуацій. Зв'язок психодіагностики з іншими науками. Психодіагностичний метод. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний діагностичні підходи. Тест як основний інструмент психодіагностики. Класифікація тестів. Адаптація зарубіжних тестів. Норми тестові. Область застосування тесту. Психологічний діагноз. Діагностика рис особистості та «виміряна індивідуальність». Основні етапи психодіагностичного процесу. Етап збору даних. Етап переробки та інтерпретації даних. Етап прийняття рішення. Етичні аспекти психодіагностичного дослідження.
3. **Психометричні засоби контролю психодіагностичних методик.** Основні етапи конструювання тесту. Специфікація тесту. Розробка завдань та оформлення тесту. Проведення пілотажного дослідження. Індекс складності та індекс ефективності завдань. Надійність психодіагностичних методик. Коефіцієнт надійності. Методи визначення надійності. Надійність ретестова. Надійність паралельних форм. Надійність частин тесту. Валідність методики. Валідність очевидна. Валідність емпірична. Валідність змістовна. Валідність критеріальна. Критерії валідизації. Валідність поточна та прогностична. Валідність конструктивна. Стандартизація тестів. Процедури нормування та центрування. Оцінки первинні. Оцінки шкальні.
4. **Загальна характеристика тестів інтелекту.** Інтелект як предмет дослідження. Основні підходи до визначення інтелекту. Структура інтелекту. Монофакторні та мультифакторні теорії інтелекту. Загальна характеристика тестів інтелекту. Історія розвитку тестів інтелекту. Тести Ф. Гальтона та Дж. Кеттела. Шкали інтелекту Біне-Сімона та Станфорд-Біне. Культурно-вільні тести інтелекту. Коефіцієнти інтелекту IQ-показник відносний та IQ-показник стандартний.
5. **Конструювання тестів інтелекту.** Розробка інструкції для тестів інтелекту. Аналогії. Послідовності. Виключення зайвого. Завдання з кількома варіантами відповіді. Альтернативні завдання. Завдання на встановлення відповідності. Завдання з обмеженням на відповіді та завдання з вільними відповідями. Впорядкування завдань тесту інтелекту.
6. **Тести інтелекту Д. Векслера.** Шкали інтелекту Д. Векслера. Шкала інтелекту для дорослих. Шкала інтелекту для дітей. Характеристика субтестів шкали інтелекту для дітей. Вербальний інтелектуальний показник, невербальний інтелектуальний показник, загальний інтелектуальний показник.
7. **Особистісні опитувальники як метод дослідження.** Загальна характеристика особистісних опитувальників. Історія розвитку особистісних опитувальників. Класифікація особистісних опитувальників. Проблеми конструювання та використання особистісних опитувальників. Типи завдань особистісних опитувальників. Особистісні опитувальники рис. Особистісні опитувальники Р.Б. Кеттелла. Типологічні особистісні опитувальники. Особистісні опитувальники Г.Ю. Айзенка. Опитувальник Х. Шмішека для діагностика типів акцентуацій характеру та темпераменту.
8. **Загальна характеристика проєктивних методик.** Історія проєктивного підходу. Тест вільних асоціацій К.Г. Юнга. Тест чорнильних плям Г. Роршаха. Обґрунтування проєктивного підходу у роботах Л. Френка. Загальна характеристика проєктивних методик. Класифікація проєктивних методик. Переваги та проблеми використання проєктивних методик. Проєкція як психологічний феномен. Види проєкції. Класифікація видів проєкції Д. Холмса. Теоретичне обґрунтування проєктивного підходу у зарубіжній та вітчизняній психології.
9. **Метод «Малюнок сім'ї». Метод «Незакінчені речення».** Історія розвитку методу «Малюнок сім'ї». Діагностичне призначення. Процедура проведення дослідження. Інтерпретація результатів дослідження за Г.Т. Хоментаскасасом. Модифікація Л. Кормана. «Кінетичний малюнок сім'ї» Р. Бернса. Методика закінчення речень. Процедура проведення дослідження та аналізу результатів. Модифікація методики для підлітків та старших школярів.

II. Список необхідної літератури

«Клінічна психологія»

1. Абрамова Г.С., Юдчиц Ю.А. Психология в медицине. – М.: ЛПА «Кафедра-М», 1998.
2. Клиническая психология / Под ред. М. Перре, У. Бауманна. – СПб: Питер, 2002.
3. Клиническая психология: учебник/ Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб: Питер, 2002.
4. Клінічна психологія [Текст] : слов.-довід. / авт.-уклад. С. В. Діденко. - К. : Академвидав, 2012. – 315 с.
5. Конечный Р., Боухал М. Психология в медицине. – Прага: Авиценум, 1983. – 406 с.
6. Лакосина Н.Д. Клиническая психология: Учебн. Для студ. Мед. Вузов / Н.Д. Лакосина, И.И. Сергеев, О.Ф. Панкова. – М.: МЕДпресс-информ, 2003.
7. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
8. Медична психологія [Текст] : держ. нац. підруч. : підруч. для студентів ВНЗ ВМНЗ IV рівня акредитації МОЗ України / [Спіріна І. Д. та ін.]. - Дніпропетровськ : Ліра, 2012. - 442 с.
9. Медична психологія [Текст] : навч. посіб. / [Пошук Н. Г., Маркова М. В., Кондратюк А. І., Стукан Л. В.]. - Вінниця : [Горбачук І. П.], 2010. - 135 с.
10. Медична психологія [Текст] : навч. посіб. для самопідготовки студентів / В. А. Абрамов [та ін.] ; ред. В. А. Абрамов. - Донецьк : Каштан, 2008. - 270 с.
11. Медична психологія [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / С. Д. Максименко [та ін.] ; за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. - 2-ге вид. - Київ : Слово, 2014. - 515, [1] с.
12. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология: практ. руководство. – М.: МЕДпресс, 1998. – 592 с.
13. Основи загальної і медичної психології [Текст] : підручник для студ. вищих мед. закл. освіти I-IV рівнів акредитації / І. С. Вітенко [та ін.] ; ред. І. С. Вітенко, О. С. Чабан. - Т. : Укрмедкнига, 2003. - 344 с.
14. Основи медичної психології [Text] : навч. посіб. / В. Л. Гавенко [та ін.] ; ред. В. Л. Гавенко ; Kharkiv State Medical University. - X. : Регіон-інформ, 2003. - 188 с.
15. Основи медичної психології [Текст] : навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів / В. М. Ждан [та ін.]. - Полтава : АСМІ, 2014. - 254, [3] с.
16. Харди И. Врач, сестра, больной. Психология работы с больными. – Будапешт, 1974. – 286 с.
17. Хома І. Н. Медична психологія [Текст] : навч. посібник / І. Н. Хома. - Рівне : Рівненська друкарня, 2002. - 178 с.

«Психологія праці»

1. Баклицький І.О. Психологія праці. Посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 504 с.
2. Баклицький І.О. Психологія праці: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
3. Дружинин В.Н. Структура и логика психологического исследования. М.: Институт психологии РАН, 1994. – 163 с.
4. Душков Б.А., Смирнов Б.А., Королев А.В. Психология труда, профессиональной и организационной деятельности: Словарь / Под ред. Б.А. Душкова. – М.: Академический Проект: Фонд «Мир», 2005. – 848 с.
5. Ильин Е.П. Дифференциальная психология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.
6. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с.
7. Кириченко В.В. Историчний екскурс та сучасні погляди на психологічні проблеми профорієнтації // Теоретичні та прикладні проблеми психології: Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Дала. – Северодонецьк, 2015. – №2(37). – С.203-213
8. Кириченко В.В. Особливості роботи над професійно-орієнтованими завданнями з курсу «Психологія праці» / В.В. Кириченко / Професійно-орієнтовані завдання з психології / [За ред. О.Л.Музики]. Навчальний посібник (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року). – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010 – С.249-295.
9. Кириченко В.В. Професійна адаптація особистості: суб'єктно-ціннісний підхід до вивчення / Кириченко Віктор Васильович // Проблеми та перспективи розвитку практичної психології в Україні : матеріали II Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції, 24 жовтня 2013 р. / гол. ред. Гриньова Н.В. – Умань : Візаві, 2013. – С. 56-57.
10. Кириченко В.В. Психологічні основи професійної адаптації та вибору професії / Віктор Кириченко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 110 с. ISBN 978-966-485-183-8
11. Кириченко В.В. Психологія праці : модульний курс : навчальний посібник (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних

- закладів) / Віктор Васильович Кириченко, Олег Васильович Мазяр. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 190 с.
12. Кириченко В.В. Соціально-психологічні особливості вивчення психофізичного стану особистості у процесі професійного відбору / В.В. Кириченко // Здоровий спосіб життя: проблеми та досвід. Матеріали III міжнародної наук.-практ. конф., 5-7 листопада 2013 р., м. Дніпропетровськ / ред. кол.: А.І. Горова [та ін.] – Д.: Національний гірничий університет, 2013. – С.157-159.
  13. Кириченко В.В. Становлення особистісної ідентичності у процесі професійної адаптації / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук (19.00.03 – психологія праці, інженерна психологія). – К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; Ж.: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 20 с.
  14. Климов Е.А. Введение в психологию труда. М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – 350 с.
  15. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400 с.
  16. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций: учебное пособие. – М.: Эксмо, 2006. – 544 с.
  17. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник. – К.: Либідь, 2003. – 536 с.
  18. Основы инженерной психологии. Учебник / Под ред. Б.Ф. Ломова. М.: Высшая школа, 1986. – 448 с.
  19. Платонов К.К. Структура и развитие личности. – М.: Наука, 1986. – 255 с.
  20. Психология труда: учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 031000 «Педагогика и психология» / под ред. проф. А.В.Карпова. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 350 с.

«Основи психотерапії»

1. Айви А. Е., Айви М. Б., Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. — М., 1999 - 487 с.
2. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. — Изд. 2-е. — М.: Независимая фирма "Класс", 1999. — 208 с.
3. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика: (Учебное пособие). – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
4. Гледдинг С. Психологическое консультирование. – СПб.: Питер, 2002. – 736 с.
5. Горбунова В.В. Етичні дилеми у практиці психологічної допомоги // Практична психологія та соціальна робота. – № 8. – 2008. – С. 3-5.
6. Горноста́й П.П., Васьковская С.В. Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход. – К.: Наук. думка, 1995. – 128 с.
7. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология. СПб.: Издательство «Речь», 2001. – 352 с.
8. Дейвід Вестбрук, Хадіжа Рауф. Подолати панічний розлад / пер. з англ. Ігор Грицюк; наук. ред. Катерина Явна. (Серія "Сам собі психотерапевт"). Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 78 с.
9. Дейвід Вестбрук. Подолати депресію / пер. з англ. Діани Бусько; наук. ред. Катерина Явна. (Серія "Сам собі психотерапевт"). Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 94 с.
10. Дроздов А. А., Дроздова М. В. Полный справочник психотерапевта: Эксмо; Москва; 2007 // <http://www.litmir.net>
11. Исполатова Е.Н., Николаева Т.П. Модифицированная техника анализа ранних воспоминаний личности // <http://www.voppsy.ru/issues/1999/991/991069.htm>
12. Кендалл Ф. Психотерапия детей и подростков. – СПб.: Питер, 2002. – 432 с.
13. Клиническое руководство по психическим расстройствам / Под ред. Д. Барлоу. 3-е изд. — СПб.: Питер, 2008. — 912 с: ил.
14. Кокоева Р.Т. Интерпретация метода ранних воспоминаний А. Адлера // <http://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-metoda-rannih-vospominaniy-a-adlera>
15. Коттлер Дж., Браун Р. Психотерапевтическое консультирование. — СПб.: Питер, 2001. — 464 с.
16. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования - М.: Академический проект, 1999. — 240 с.
17. Критерії діагностики і психотерапії розладів психіки та поведінки [Електронний ресурс] / Під ред. Б. В. Михайлова, С. І. Табачнікова, О. К. Напрєєнка, В. В. Домбровської // Новини української психіатрії. — Харків, 2003. — Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/books/criteria>.
18. Мак Маллин Р. Обучение формуле АВС// Мак Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии. – СПб.: Речь, 2001. – С. 22-54.
19. Осипова А.А. Парадоксальная интенция // Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – С. 59.

20. Старшенбаум Г. В. Тренинг навыков практического психолога: Интерактивный учебник: Игры, тесты, упражнения. - М.: Психотерапия, 2008. - 416 с.
21. Стюарт И., Джойнс В. Жизненный сценарий. Как мы пишем историю своей жизни // <http://psylib.org.ua/books/stewj01/index.htm>
22. Таланов В.Л, Малкина-Пых И.Г. Получение раннего воспоминания. Контент-анализ ранних воспоминаний // Таланов В.Л, Малкина-Пых И.Г. Справочник практического психолога. – СПб.: Сова, М.: ЕКСМО, 2003. – С. 352-357.
23. Франкл В. Психотерапия на практике // www.koob.ru
24. Франкл. В. Парадоксальная интенция и дерефлексия // Франкл. В. Теория и терапия неврозов. – СПб.: Речь, 2001. – 82-94.
25. Шостром Э., Браммер Л. Терапевтическая психология. Основы консультирования и психотерапии/ Пер. с англ. В. Абабкова, В. Гаврилова. — СПб.: Сова; М.: Изд-во Эксмо, 2002. — 624 с.
26. Эллис А. Схема А-В-С — основа рационально-эмоциональной терапии // Эллис А. Гуманистическая психотерапия: Рационально-эмоциональный подход. – СПб.: Изд-во Сова; М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – С. 64-78.
27. Ялом И. Дар психотерапии / Пер. с англ. Ф. Прокофьева. — М.: Изд-во Эксмо, 2005. — 352 с.
28. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия // www.koob.ru
29. Diagnostic and statistical manual of mental disorders : DSM-5. — 5th ed. p. // <https://drive.google.com/file/d/0B-PggjsiGIEgQnRmZXJiX0pidmM/view>

«Психологія управління»

1. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Психология управления. — Харьков: ООО "Фортуна-пресс", 1998. — 464 с.
2. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций. – К.: МХУУП, 1993. – С. 103-153.
3. Карамушка Л.М. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: Міленіум, 2003.
4. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навч. посібник.-К., «Кондор». – 2005. – 308 с.
5. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: «Дело», 1992. – 702 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: навч. посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 544 с.
7. Савельева В.С. Психологія управління: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 320 с.
8. Самоукина Н.В. Управление персоналом: российский опыт. – СПб.: Питер, 2003. – 236 с.
9. Шегда А.В. Менеджмент: Підручник. – К: Знання, 2004. – 678 с.
10. Щёкин Г.В. Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента: Научно-практическое пособие. – К.: МАУП, 1999.– 400 с.

«Психодіагностика»

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование.- СПб.: Питер, 2001.- 688 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с.
3. Бурлачук Л. Психодиагностика. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
4. Галян І М. Психодіагностика [Текст]: навч. посіб. / І. М. Галян. - К. : Академвидав, 2009. - 463 с.
5. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов. – К., 1994. – 283 с.
6. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2007. – 400 с.
7. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основы психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 464 с.
8. Общая психодиагностика /Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 304 с.
9. Практикум з психодіагностики /Укладачі: Музика О. О., Остринська В.М., Остринський В.В.- Житомир, 1999 /або 2000 р.
10. Практикум по общей и экспериментальной психологии /Под общей ред. А. А. Крылова, С.А. Маничева. - СПб.: Питер, 2000.- 560с.
11. Психологическая диагностика /Под ред. Акимовой М.К., Гуревича К.М. – СПб.: Питер, 2005. – 652 с.
12. Скребец В.А. Психологическая диагностика. – К.: МАУП, 1999.
13. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теория, эксперименты, упражнения. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 86 с.
14. Худик В.А. Психологическая диагностика детского развития: Методы исследования. – К.: Освіта, 1992. – 220 с.

ПЕРЕЛІК БАЗОВИХ МЕТОДИК, ВПРАВ ТА ТЕХНІК ДО КУРСІВ

Основи психотерапії	<ul style="list-style-type: none"> – «Аналіз дитячих спогадів» (за А. Адлером) – «Парадоксальна інтенція» (за В. Франклом) – «Аналіз за ABC-моделлю» (за А. Еллісом)
Психологія управління	<ul style="list-style-type: none"> – Методика вивчення стилю керівництва А.Л. Журавльова (http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/21438)
Клінічна психологія	<ul style="list-style-type: none"> – Особистісний опитувальник Бехтерєвського інституту (ЛОБІ)
Психологія праці	<ul style="list-style-type: none"> – Методика «Карта особистості» К.К. Платонова – Методика К. Томаса «Стратегії поведінки людини у конфліктній ситуації» – Методика спостереження (за Корніловою)
Психодіагностика	<ul style="list-style-type: none"> – Шкала інтелекту Векслера для дітей – Особистісний опитувальник Шмішека – Метод «Малюнок сім'ї» – Метод незавершених речень

III Приклад професійно-орієнтованого завдання

Клієнтський запит

Ви працюєте психологом в школі, до Вас на консультацію прийшов класний керівник 9 класу: «У нас у класі є дуже несимпатичний хлопець Юрій, він всіх дратує, тому що зайнятий тільки собою, увесь час розповідає про свої успіхи, про батьківську іномарку, про те, яка в них велика квартира і де він відпочиває: то на Кіпрі, то на Гавайях. В класі з нього всі сміються, а мені дуже неприємно, хоч Юрій і не мій друг, але я знаю, що він себе так поводить, бо в нього не має друзів. Як мені бути в такій ситуації? Може поговорити з Юрієм чи як?»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Сформулюйте проблему у психологічних термінах (підберіть літературу, проаналізуйте власний досвід у виконанні завдання, сформулюйте проблемні моменти та шляхи їх усунення, складіть детальний план роботи психолога).
2. Вивчіть особливості особистості школяра Юрія. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі. Результати представте у вигляді дискограми та якісного аналізу за факторами «домінування-підкорення» та «агресивність-дружність».
3. Змодельуйте фрагмент консультативної бесіди із Юрієм, де ви повідомляєте йому отримані результати та надаєте рекомендації.
4. Здійсніть самоаналіз та підсумкову рефлексію виконання Вами професійно-орієнтованого завдання та складіть програму саморозвитку.

Критерії оцінювання теоретичної частини (тестування)

Рівень завдання	Кількість завдань	Сума балів
I рівень	8	3
II рівень	8	7
III рівень	7	10
IV рівень	7	20
Всього:	30	40

Критерії успішності виконання професійно-орієнтованого завдання

Додатково до 10 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Використання програм Intel: Power Point (для створення мультимедійних презентацій), McExcel (для створення таблиць, діаграм та графіків), Statistika (для здійснення статистичної обробки результатів, створення таблиць, графіків тощо).
46-50 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано вміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт, доречно використовувати техніки проведення первинного інтерв'ю. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. Найвний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури акцентується увага на аналізі фахової, вузькоспеціалізованої літератури, періодичних видань та інтернет-джерел із вказаної проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. Продемонстровано вміння представляти результати дослідження клієнту, надавати психологічну підтримку. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань, план заходів і критеріїв саморозвитку.
41-45 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано вміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Найвний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені не лише підручники, посібники і словники, але й фахова, вузькоспеціалізована література із вказівкою на основні тези, що стосуються проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань і палн ахаодів для саморозвитку. • Завдання оформлено відповідно до вимог.

<p>36-40 бали</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій в межах специфіки завдання. ● Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. ● Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. ● У переліку літератури представлені підручники і посібники і словники, основні тези яких прив'язані до завдання. Використання фахової та періодичної літератури є обмеженим. ● План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. ● В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, але відсутній опис можливостей їх уникнення. ● Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. ● Процедура проведення дослідження дотримана. ● Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. ● Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, визначено закономірності та тенденції його розвитку. ● Опис підсумкового етапу в цілому відображає результати досліджень. ● Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно, хоча наявні тези консультації. ● Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку частково відображає специфіку завдання. ● У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. ● Завдання оформлено відповідно до вимог.
<p>31-35 бали</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. ● Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. ● Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. ● У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких прив'язані до завдання. ● План виконання завдання є фрагментарним і відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. ● В описі проблемних моментів відсутні вказівки на можливі причини їх виникнення. ● Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. ● Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. ● Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. ● Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхово. ● Зроблено інтерпретацію результатів, яка є розширеним варіантом якісного аналізу. ● Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. ● Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно. ● Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку не прив'язана до специфіки завдання. ● У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. ● Завдання оформлено відповідно до вимог.
<p>26-30 балів</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. ● Визначено напрямки практичної роботи без обґрунтування. ● Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі реально вивчені дисципліни. ● У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези

	<p>яких слабо прив'язані до завдання.</p> <ul style="list-style-type: none"> • План виконання завдання є фрагментарним і відображає лише очевидно необхідні етапи без вказівки на ресурси. • Проблемні моменти не передбачені. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість не відповідає запиту, зведена таблиця заповнена помилково. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхнево. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені некоректно або неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку відсутня. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
0-25 балів	Є помилки у процедурі проведення, які вплинули на результат дослідження.